

Синій птах

Гніздиться у Полтаві

Навіть дивно, чому український театр так довго лишав поза увагою «Синього птаха» Метерлінка.

8

Лише МХАТівською монополією, мабуть, можна пояснити те, що ця зворушлива, насичена досить прозорою і водночас піднесеною символікою казка досі не мала сценічної історії у вітчизняному театрі. Та ось, на віддиху століття, яке на світанку подарувало нам цю сценічну легенду, до «Синього птаха» звернулися у колысці вітчизняного професійного театру. З легкої руки дипломника КДІТМУ імені І.К.Карпенка-Карого режисера Руслана Проценка її поставили у Полтавському музично-драматичному театрі імені М.Гоголя. Додаткової знаковості цій події надає ще одна цікава паралель. Коли у 1908 році Метерлінк писав і, невдовзі, Станіславський ставив «Синього птаха» в МХТ (тоді ще без літери «А» в аббревіатурі назви), у той же час і саме у Полтаві молодий Мейерхольд працював над іншою метерлінківською притчею — «Чудом святого Антонія».

■ Ніна Біндюч (бабуся) та Тетяна Беленька (Тільтіль) у виставі «Синій птах» за Метерлінком. Режисер Руслан Проценко. Полтавський музично-драматичний театр імені М.Гоголя. 1999.

Отже, коли минуло майже століття, завдяки фантазії Руслана Проценка (він є також і сценографом вистави) та зовсім юної художниці по костюмах Маші Орлової на сцені полтавського театру обертається коло. Тільтіль і Мітіль все йдуть та йдуть по ньому у пошуках Синього птаха, а чорна завіса в глибині знов і знов відсікає від них оживлені було постаті з Країни Спогадів, з Царства Майбутнього, з Палацу Ночі, і з'являється нарешті заповітний Птах, шелестять, струмують його крила — але він кружляє, кружляє і розчиняється у півночі... Злітають пелюстки легких кольорових тканин — шарфи, рукави, шлейфи, — і велетенські білі «язики» — стовбури, колони, двері; вбрана у суцільні носовички Нежить у досить відверто-спокусливому танку ледь не забирає до себе Тільтіля, але її вчасно приборкують, — і ось уже діти ласують яблуками із своїм братиком, котрий іще тільки готується народитися.

Власне, феєричність (а виставу визначено в програмці саме як різдвяну феєрію) досягається не за рахунок громіздкої машинерії та карколомних технічних ефектів, а завдяки музиці, нена-

в'язливій, піднесено «космічній», завдяки буянню кольору в костюмах ірреальних персонажів — душ, дерев, примар — та розгорнутим пластичним характеристикам подій, героїв тощо (хореограф Світлана Мельник).

Певне, лише такі позапобутові, умовні прийоми — своєрідна динамічна графіка у порожньому просторі сцени — здатні наблизитися до абсолютної нематеріальності, ба, навіть ефемерності метерлінкового твору. Це той випадок, коли вимушена бідність (щоб не сказати — постановочне злидарство) нашого сьогоденського театру, як у столиці, так і на периферії, обертається де в чому на користь: більш вигадливою стає фантазія, більш лаконічною, точною, виразною — сценографія.

У виставі грають не лише дорослі актори, а й діти. Маленький братик Тільтіля та Мітіль, Синій птах, закохані, яких розлучають, сусідська дівчинка, котра дивним чином видужує у фіналі, — діти співробітників театру та учні танцювальної студії при ньому.

Такі ж діти, які плачуть (!) у залі. І радіють, коли все закінчується щасливо. Без жодної дидактики вистава стверджує надзвичайно прості речі. Передовсім те, що «проникливим є лише серце». Найголовнішого очима не побачиш», — як сказав інший втомлений мрійник ХХ століття Антуан де Сент-Екзюпері. І те, що очі деінде наражаються у виставі на недолугість та загальну нетренованість, певне, теж не головне: сенс тут лежить не в естетичній, а, передовсім, в етичній площині. На нинішній час — неабиякий результат.

Вірніше — не результат, а шлях, що на нього ступили творці вистави. Зрештою, він теж тільки починається.